

2025-11-27

Dnr: 5.2.1- 2025-1789

Klimat- och näringslivsdepartementetkn.remissvar@regeringskansliet.seKn.cks.remissvar@regeringskansliet.se**Remissvar lagrådsremiss En mer ändamålsenlig prövning av kärntekniska anläggningar**
KN2024/01912

Sametinget har beretts tillfälle att yttra sig över lagrådsremissen *En mer ändamålsenlig prövning av kärntekniska anläggningar*. Yttrandet utgår från Sametingets uppdrag att främja samiska intressen och säkerställa att urfolksrättigheter beaktas i beslutsprocesser som berör samiskt liv, markanvändning och kultur. I tidigare remissvar (KN2024/02540, KN2024/01912 och KN2025/01478) har Sametinget tydliggjort att frågor om uranutvinning och kärnkraft måste förstås i ljuset av den målkonflikt som föreligger mellan exploatering av naturresurser och respekten för samiska rättigheter samt säkerställandet av den samiska kulturens fortlevnad och utveckling. Dessa synpunkter kvarstår och utvecklas nedan.

Inledning

Regeringens avsikt med det föreslagna prövningssystemet är att underlätta utbyggnaden av ny kärnkraft. Sametinget är medvetet om behovet av att långsiktigt trygga energiförsörjningen, men detta får inte ske på bekostnad av samiska livsbetingelser. Alla åtgärder som vidtas måste ske med respekt för samiska rättigheter, traditionell markanvändning och renskötselns särskilda förutsättningar.

Erfarenheterna från Tjernobylolyckan 1986 visar tydligt de långvariga konsekvenser som kärntekniska incidenter kan få för samiska näringar och livsmiljöer. Radioaktivt nedfall av cesium-137, som lagrades i renlav – renens huvudsakliga vinterföda – ledde till omfattande kassationer av renkött och påverkade renskötseln under flera decennier. Cesium-137 har en halveringstid på cirka 30 år, vilket innebär att effekterna påverkar renbetesmarker över flera generationer. Dessa erfarenheter måste vara vägledande i dagens lagstiftningsarbete.

Sammanfattande ställningstaganden

Regeringens förslag innebär att tillåtlighetsprövningen enligt 17 kap. miljöbalken kan ersättas av en planprocess som prövas av regeringen. Samtidigt framhålls att vissa allmänna intressen kan bli svåra att tillgodose vid genomförandet av ett planbeslut.

Renskötselns centrala betydelse för den samiska kulturen gör att rennäringen utgör ett allmänt intresse och riksintresse enligt 3 kap. 5 § miljöbalken. Detta riksintresse infördes för att stärka rennäringens ställning i konkurrens med andra exploateringsintressen. Sametinget kan konstatera att rennäringen även i dag alltför ofta får stå tillbaka i tillståndprocesser och att regeringsbeslut de senaste åren inte tillräckligt beaktat samisk markanvändning eller säkerställt samiska rättigheter.

Regeringen anger i lagförslaget att den nya prövningsmodellen ska möjliggöra ett "tidigt politiskt ställningstagande" avseende mark- och vattenanvändning. Trots detta saknas i konsekvensanalyserna en bedömning av hur regeringens planering för kärnkraft påverkar befintlig markanvändning och enskildas rättigheter, inklusive samernas urfolksrättigheter.

Det framgår att regeringens godkännande av en plan är ett beslut som enligt lag (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket ska föregås av konsultation med Sametinget, om beslutet kan få särskild betydelse för samerna. Sametinget vill påminna om att även berörda samebyar och samiska organisationer ska konsulteras om ärendet kan få särskild betydelse för dem.

Planen ska prövas mot hushållningsbestämmelserna i 3–4 kap. miljöbalken, men Sametinget anser att förslaget inte tillräckligt säkerställer:

- att urfolksrättigheter enligt internationella konventioner respekteras,
- att samiska intressen enligt svensk lag integreras i prövningen,
- att samråd sker på ett sätt som ger reell möjlighet till påverkan.

Lagtexten bör därför kompletteras med uttryckliga krav på samråd med Sametinget, berörda samebyar och relevanta samiska organisationer, i enlighet med principen om fritt och informerat samtycke (FPIC).

Övergripande synpunkter

Ur ett samiskt markanvändningsperspektiv innebär kärnteknisk verksamhet betydande risker för negativ påverkan långt utanför själva anläggningsområdet. Ett hållbart brukande av markerna är grundläggande för den samiska kulturen och för de ekosystemtjänster renen och naturen producerar. Detta sammanfaller med IPCC:s slutsats att skydd av ekosystem och biologisk mångfald är avgörande i arbetet mot klimatförändringarna.

Det samiska folkets status som urfolk, folk och nationell minoritet medför särskilda kollektiva och individuella rättigheter. Dessa rättigheter utgör en förutsättning för att det samiska folket ska kunna fortsätta utöva och utveckla sin kultur, sina språk och sina

Čujuhus/adress	Telefonsnummer/telefon	E-brev
Box 90	0980 - 780 30 (vx)	e-post: kansli@sametinget.se
981 22 GIRON/KIRUNA		
Besöksadress: Adolf Hedinsvägen 58	Org.nr.: 202100-4573	www.sametinget.se

traditionella näringar. Vid tolkning och tillämpning av nationell rätt måste folkrättsliga principer ges betydelse.

Yttrandet har lämnats av kanslichef Lars-Ove Sjain efter föredragning av samhällsplanerare Brita Iren Thomasson, avdelningen för samiska näringar.